

Leksykon wsi Gminy Dobromierz

Czernica

Ta niewielka wieś leżąca na prawym brzegu Nysy Szalonej jest z pewnością miejscowością założoną przez Słowian. Świadczy o tym wyraźnie jej pierwotna nazwa "Cirne", następnie "Czyrnchicz". Wieś po raz pierwszy wspomniana została w 1203 roku w dokumencie biskupa wrocławskiego Cypriana, który zatwierdzał darowiznę dziesięciny, między innymi z Czernicy, dla strzegomskiego kościoła pw. św. Piotra. Zgodnie ze wspomnianym dokumentem, darowizny tej dokonać miał w bliżej nieokreślonym czasie biskup wrocławski Walter. Tenże zmarł w 1169 roku, a zatem wieś Czernica z pewnością musiała istnieć już przed tą datą. Tym samym należy ona do rzędu najstarszych na terenie obecnego powiatu świdnickiego.

Mimo darowizny dziesięciny z tej wsi, miejscowość ta nadal należała do książąt śląskich. Jeszcze w 1265 roku była oprawą wdowią księżnej Anny, żony księcia Henryka II Pobożnego, który w 1241 roku zginął w bitwie z Mongołami na Legnickim Polu. Część łąń w wioski należała w tym czasie również do dziekana wrocławskiego Lorenza - w jego posiadanie dostały się one na podstawie sfałszowanego dokumentu, datowanego na 1246 rok. O wielkości wsi dowiadujemy się za sprawą księgi fundacyjnej biskupstwa wrocławskiego; Czernica wymieniana jako "Czernicza" posiadała w 1305 roku 12 łąń. Interesujące, że w spisie dziesięcinowym nuncjusza apostolskiego Galhardusa de Carceribus z 1335 roku wspomina się kościół w Czernicy. Jego istnienie było jednak krótkotrwałe i na terenie wsi nie zachował się najdrobniejszy ślad po nim. Być może zniszczony został w okresie najazdów husyckich na Śląsk w I połowie XV wieku. W połowie XIV wieku czynsze wsi zakupione zostały przez Bolka II Małego i przekazane zostały klasztorowi magdalenek w Lubaniu. Wieś mimo to zachowała dobro rycerskie w świeckim ręku, gdyż jeszcze w II połowie XIV wieku napotykamy w źródłach na świeckich właścicieli wywodzących się kolejno z rodów von Schweinichen i von Haugwitz. Ostatecznie wieś stała się własnością biskupów wrocławskich i pozostawała nią do sekularyzacji 1810 roku.

Czernica została zniszczona w okresie wojny trzydziestoletniej, jednakże o rozmiarach zniszczeń nie wiemy niczego bliższego. Charakter wsi i jej wielkość nie zmieniła się specjalnie przez całe wieki; jeszcze w 1786 roku mieszkało tu 12 bogatych chłopów (a zatem liczba 12 łanów nie uległa zmniejszeniu od 1305 roku!) oraz 6 chałupników. Do drobnego zachwiania stosunków doszło jedynie w okresie po wojnie trzydziestoletniej, kiedy to w 1667 roku wymieniano na terenie wsi 8 kmieci (czyli bogatych chłopów). Na początku XIX wieku wieś liczyła 18 domów, istniało tu sołectwo dziedziczne oraz 2 młyny wodne. W 1845 roku mieszkało tu 207 mieszkańców, z czego 85 było wyznania ewangelickiego.

Mieszkańcy obu wyznań podlegali i uczęszczali do kościołów miejskich Jawora; katolicy - do kościoła pw. św. Marcina, zaś ewangelicy - do tamtejszego Kościoła Pokoju. We wsi stały dwa młyny, które nosiły nazwę Dolnego i Gontowego. Oprócz tego, znajdował się tu również kierat koński. Sołectwo dziedziczne posiadało browar i kuźnię. Po reformach Steina i Hardenberga zezwolono na osiedlanie się po wioskach rzemieślników. W Czernicy znalazło wówczas swe stałe miejsce 4 rzemieślników i 1 handlarz artykułów żywnościowych. Rolniczy charakter tej miejscowości nie uległ jednak zmianie. Nadal głównym zajęciem jej mieszkańców była uprawa ziemi i hodowla zwierząt: w tym czasie trzon inwentarza stanowiło tu 111 wołów i 790 owiec merynosów. Warto wspomnieć, iż sołectwo dziedziczne znajdowało się w owym czasie w rękach rodziny Rosemann. Dopiero w 1861 roku przeszło ono na własność rodziny Schubert. Ta ostatnia już od 1820 roku posiadała w swym ręku dwa gospodarstwa chłopskie (łącznie 147 ha, a zatem majątek dorównujący wielu dobrom rycerskim na Śląsku). Liczba ludności Czernicy, znana ze statystyk począwszy od 1786 roku, posiadała stałą tendencję wzrastającą. W 1786 roku mieszkało tu 131 osób, w 1895 roku - 344 osoby, w 1925 roku - 473 osób, zaś w 1932 roku - 563 osoby. Związane to było ze zwiększającą się eksploatacją granitu w tutejszych kamieniołomach, którą rozpoczęto w II połowie XIX wieku. Znane są nawet nazwy miejsc wydobywania: kamieniołom Charlotty, kamieniołom Klozego (od nazwiska właściciela pól, na którym powstał), kamieniołom Jeschkego (nazwa pochodzi podobnie jak drugiego z wymienianych od nazwiska właściciela) czy też Wielki Kamieniołom. Na zakończenie warto wspomnieć, iż w ramach germanizacji nazw miejscowych na Śląsku w okresie narodowego-socjalizmu w 1936 roku zmieniono niemiecką nazwę Tschirnitz na Dornberg (pol. "góra porośnięta cierniami", "ciernisko").

Tomasz Niesiecki